

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่
อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด

Residents' Participation in Administration of Tambon Pho Yai Administration
Organization, Phanomphrai District, Roi Et province

จำเริญผดุงศักดิ์ ตลาศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

PO.1 Padungsak Talasart

Ramkhamhaeng University

Email: Padungsak _T@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 27 กันยายน 2563; วันแก้ไขบทความ 18 ตุลาคม 2563; วันตอบรับบทความ: 18 ตุลาคม 2563

Received: September 27, 2020; Revised: October 18, 2020; Accepted: October 18, 2020

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพ ต่างกัน และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม มาตรฐานค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .63 ถึง .88 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t-test และ F-test เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe') และวิธีการของ LS.D. (Least-Significant Different) แล้วนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสามด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งสามด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวางแผนพัฒนา ด้านการบริหารงบประมาณและพัสดุ และด้านการตรวจสอบการบริหารงาน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศและอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและทั้งสามด้านไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่ประกอบอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานทั้งโดยรวมและทั้งสามด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมด้านการตรวจสอบการ

บริหารงานไม่แตกต่างกัน แต่ด้านการวางแผนพัฒนา ด้านการบริหารงบประมาณและพัสดุ และโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การบริหารงาน, องค์การบริหารส่วนตำบล

ABSTRACT

The thematic paper's objects were 1) Explore residents' participation in administration of Tambon Pho Yai Administration Organization in Roi Et province's Phanomphrai District, 2) Compare their participation in its administration classified according to differences over their genders, ages, education backgrounds and occupations and, 3) Examine their suggestions on its administration. The tool used for the research was the questionnaire containing thirty questions endowed with five rating scales, possessing ranges of discrimination from .63 to .88 and the reliability for the whole questions at .98. Statistics utilized for analyzing data encompassed: frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test. Had differences over statistical significance been found, pair-wise differences over means would have been tested with scheffe's method and LS.D (Least-Significant Different) method. And the research's findings were presented through tabulations with the descriptions. **The research's results were found as follows:** Resident's participation in administration of Tambon Pho Yai Administration Organization in Roi Et province's Phanomphrai District in the overall perspective of three aspects were at the middle level. Taking a single aspect into account, all three aspects were also found at the middle level. Those listed in descending order were: development planning, administration of the budget and equipment, and scrutiny of administration. Results of the hypothesis testing were found that differences over residents' genders and ages were identically correlated with their participation in its administration; whereas those over their occupation backgrounds were strongly correlated with their participation in its administration following the statistical significance at .05. But those over education were identically correlated with their participation in its scrutiny of administration; while those over development planning, administration of the budget and equipment were strongly correlated with their participation in its administration following the statistical significance at .05.

Keywords: Participation, administration, sub-district administrative organization

บทนำ

การจัดตั้งองค์การบริหารการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการจัดตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 ในสมัย ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในสมัยนั้น ได้ประกาศจัดตั้งสภาตำบลขึ้นในประเทศไทย ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 222/2499 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2499 และในขณะเดียวกันรัฐบาลก็ได้ตราพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2499 ขึ้น เพื่อจัดตั้งตำบลที่เป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้นให้เป็น “องค์การบริหารส่วนตำบล” และเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีฐานะเป็นนิติบุคคลอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นการจัดตั้งองค์กรระดับตำบล เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้การปกครองตนเอง และฝึกปฏิบัติประชาธิปไตยทั่วประเทศขึ้นเป็นครั้งแรก และต่อมาในปี พ.ศ. 2515 องค์การบริหารส่วนตำบลได้ถูกยกเลิกไปโดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 เพราะความไม่พร้อมในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านรายได้ และบุคลากร

ในปี พ.ศ. 2537 ได้มีการจัดตั้งสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล และให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลทั่วประเทศ โดยให้มีการตราพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ขึ้นอีกครั้งเป็นผลให้มีการยกเลิกสภาตำบลที่มีอยู่เดิมทั้งสิ้น และเกิดมีสภาตำบลขึ้นใหม่ มีฐานะเป็นนิติบุคคล และในปัจจุบันนี้สภาตำบลได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหมดทุกแห่งแล้ว ในการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ราษฎรในชนบทห่างไกลได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง และมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การก่อให้เกิดองค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นเสมือนภาพสะท้อนของการกระจายอำนาจการปกครองจากรัฐบาลกลางลงไปให้รัฐบาลระดับท้องถิ่นมีความอิสระในการบริหาร และสอดคล้องกับกระแสเรียกร้องในการที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิเลือกรูปแบบในการปกครองที่เหมาะสมกับงาน มีงบประมาณ และบุคลากรที่มีศักยภาพในการพัฒนาท้องถิ่นของตน จึงนับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 87 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ ให้ความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาในพื้นที่

องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบล เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2539 มีหมู่บ้านในเขตพื้นที่รับผิดชอบ 14 หมู่บ้าน มีประชากร 7,086 คน ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ จะเน้นให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการบริหารงาน แต่จากการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ที่ผ่านมา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสนใจและไม่ให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน จะเห็นได้จาก เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดกิจกรรม หรือมีการจัดอบรมประชุมสัมมนา ประชาชนไม่ค่อยให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมหรือการประชุมที่จัดขึ้น ซึ่งประชาชนที่เข้ามามีบทบาทและเข้ามามีส่วนร่วมส่วนมากจะเป็นกลุ่มของผู้นำ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ ส่งผลให้การบริหารงานและการพัฒนาท้องถิ่นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และที่สำคัญยังส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่อีกด้วย

จากประเด็นดังกล่าว และประกอบกับผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานนี้ จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจ และต้องการที่จะศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด ว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานมากน้อยเพียงใด เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานมากยิ่งขึ้น ทำให้การพัฒนาท้องถิ่นเกิดผลสัมฤทธิ์ และเป็นประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพ ต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. **ขอบเขตด้านประชากร** ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล โพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 14 หมู่บ้าน รวม 1,644 คน

2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด ในด้านการวางแผนพัฒนา ด้านการบริหารงบประมาณ และพัสดุ และด้านการตรวจสอบการบริหารงาน

3. **ขอบเขตด้านพื้นที่** ได้แก่ พื้นที่ในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด

4. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามปลายปิด จำนวน 30 ข้อ โดยแบ่งออกเป็นการมีส่วนร่วม 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนพัฒนา 2) ด้านการบริหารงบประมาณและพัสดุ 3) ด้านการตรวจสอบการบริหารงาน ผู้วิจัยใช้ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และเป็นแบบสอบถามลักษณะปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 3 ด้าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติอนุมานหรืออ้างอิงได้แก่ ทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยสถิติประเภท Multiple Comparisons ตามวิธีของ เชฟเฟ (Sheffe') และวิธีของ L.S.D. (Least-Significant Different) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถสรุปผลของการวิจัยตามข้อค้นพบได้ ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 57.10 มีอายุระหว่าง 38-50 ปี จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 43.50 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 67.10 และมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 76.70

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสามด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งสามด้าน เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวางแผนพัฒนา ด้านการบริหารงบประมาณและพัสดุ และด้านการตรวจสอบการบริหารงาน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) ด้านการวางแผนพัฒนา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 1 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประชาชนเข้าร่วมการประชุมประชาคมในระดับหมู่บ้าน หรือระดับตำบล และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 8 เป็นคณะกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล

2) ด้านการบริหารงบประมาณและพัสดุ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 7 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประชาชนให้การช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกต่อการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เมื่อมีโครงการ/กิจกรรมในพื้นที่ และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 9 มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดซื้อ – จัดจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

3) ด้านการตรวจสอบการบริหารงาน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 3 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ติดตามโครงการ/กิจกรรมในแผนพัฒนาไปจัดทำเป็นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 6 ติดตามตรวจสอบการดำเนินการจัดซื้อ – จัดจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

3. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมโดยรวมทั้ง 3 ด้านไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมโดยรวมทั้งสามด้านแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) ด้านการวางแผนพัฒนา พบว่า ประชาชนที่มีเพศและอายุต่างกันมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

2) ด้านการบริหารงบประมาณและพัสดุ พบว่า ประชาชนที่มีเพศและอายุต่างกันมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

3) ด้านการตรวจสอบการบริหารงาน พบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีการประกอบอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

4. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด เรียงลำดับจากจำนวนความถี่มากไปหาน้อยห้าลำดับแรก ดังนี้

1) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

2) ในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ควรมีการวางแผนในการพัฒนาให้ครอบคลุมทุกด้าน เช่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสาธารณูปโภค และด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

3) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้มากขึ้น

4) ควรจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาหมู่บ้านให้เท่าเทียมและเสมอภาคกันทุกหมู่บ้าน

5) ในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.)ควรจัดให้มีการประชุมประชาคมในระดับหมู่บ้านหรือตำบล เพื่อให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและเสนอปัญหา/ความต้องการในการพัฒนาหมู่บ้าน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด มีผลการวิจัยที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลได้ตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสามด้านอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนยังไม่รู้และไม่เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านการวางแผนพัฒนา ด้านการบริหารงบประมาณ

และพัสดุ และด้านการตรวจสอบการบริหารงาน โดยประชาชนอาจจะมองว่าการบริหารงานมิใช่หน้าที่ของตนเอง และคิดว่าการบริหารงานเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่จะต้องรับผิดชอบและจัดการให้กับประชาชน หรือประชาชนบางส่วนยังมีแนวคิดที่ว่า การเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ซึ่งประชาชนได้เลือกให้เข้าไปทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชนแล้ว และอาจจะมองว่า การบริหารงานของระบบราชการมีความยุ่งยากซับซ้อน และมีขั้นตอนมากมาย นอกจากนี้อาจจะเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดการประชาสัมพันธ์ หรือเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานอย่างจริงจัง ซึ่งสิ่งสำคัญที่จะทำให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลประสบความสำเร็จได้ ก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนพัฒนา **ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า** ประชาชนได้ให้ความสำคัญและเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล เพราะแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นกรอบและแนวทางที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะนำไปใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านและตำบลให้มีความเจริญก้าวหน้า รวมทั้งนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นซึ่งจะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นประโยชน์โดยตรงกับประชาชนทุกคนในท้องถิ่น ประชาชนจึงให้ความสำคัญ ให้ความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหรือการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นอย่างมาก

ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการตรวจสอบการบริหารงาน **ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า** ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการตรวจสอบการบริหารงาน และเกิดความเกรงกลัวต่อผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่เปิดกว้างให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

เมื่อแยกออกเป็นรายด้านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1) **ด้านการวางแผนพัฒนา** ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการวางแผนพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ 1 คือเข้าร่วมการประชุมประชาคมในระดับหมู่บ้านหรือระดับตำบล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ ข้อที่ 8 คือเป็นคณะกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนา อบต. มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2) **ด้านการบริหารงบประมาณและพัสดุ** ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการบริหารงบประมาณและพัสดุ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ 7 คือให้การช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวก

ความสะดวกต่อการปฏิบัติงานของ อบต. เมื่อมีโครงการ/กิจกรรมในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ ข้อที่ 9 คือมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดซื้อ – จัดจ้างของ อบต. มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3) ด้านการตรวจสอบการบริหารงาน ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการตรวจสอบการบริหารงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ 3 คือติดตามโครงการ/กิจกรรมในแผนพัฒนาไปจัดทำเป็นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ ข้อ 6 ติดตามตรวจสอบการดำเนินการจัดซื้อ – จัดจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะและข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัยและการอภิปรายผลแล้วสามารถสรุปผลโดยแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยนำมาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสามด้านอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะมีการปรับปรุง แก้ไข การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อหาแนวทางหรือวิธีการที่จะส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มากยิ่งขึ้นต่อไป

เมื่อพิจารณาโดยรวมเป็นรายด้าน ผลการวิจัย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะมีการปรับปรุง แก้ไข และหาแนวทางหรือวิธีการที่จะส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการวางแผนพัฒนา โดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง เช่น เสียงตามสายหรือหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน และการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ให้มากยิ่งขึ้นต่อไป

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการตรวจสอบการบริหารงาน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลควรจะต้องเน้นและให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ควรจะมีการปรับปรุง แก้ไข และหาแนวทางหรือวิธีการที่จะส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการตรวจสอบการบริหารงาน ควรจะเปิดโอกาสอย่างกว้างขวางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน โดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน เพื่อให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์

บริหารส่วนตำบล ด้วยการจัดกิจกรรมหรือจัดทำโครงการที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน เช่น โครงการ อบต. พบประชาชน เป็นต้น

เมื่อแยกออกเป็นรายด้านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถนำมาเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1) ด้านการวางแผนพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 เข้าร่วมการประชุมประชาคมในระดับหมู่บ้านหรือระดับตำบล อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะมีการปรับปรุง แก้ไข และหาแนวทางหรือวิธีการที่จะส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบลให้มากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 8 เป็นคณะกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนา อบต. อยู่ในระดับน้อย ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะมีการปรับปรุง แก้ไข เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด โดยการให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับระเบียบ และขั้นตอนของการคัดเลือกคณะกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาของ อบต. ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อคัดเลือกตัวแทนประชาคมหมู่บ้าน และเป็นตัวแทนของประชาชนเข้ามาทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาของ อบต. ต่อไป

2) ด้านการบริหารงบประมาณและพัสดุ ผลการวิจัย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 7 ให้การช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกต่อการปฏิบัติงานของ อบต. เมื่อมีโครงการ/กิจกรรมในพื้นที่ อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะปรับปรุง แก้ไข โดยการประชาสัมพันธ์โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะดำเนินการให้ประชาชนได้รับทราบ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และช่วยเหลือในการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดทำขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากที่สุด ต่อไป ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 9 มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดซื้อ - จัดจ้างของ อบต. อยู่ในระดับน้อย ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะปรับปรุง แก้ไข โดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดซื้อ-จัดจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง และควรจัดให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องออกให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบและขั้นตอนในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

3) ด้านการตรวจสอบการบริหารงาน ผลการวิจัย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 3 ติดตามโครงการ/กิจกรรมในแผนพัฒนาไปจัดทำเป็นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะมีการปรับปรุง แก้ไข และหาแนวทางหรือวิธีการที่จะส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามโครงการ/กิจกรรมในแผนพัฒนาไปจัดทำเป็นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ให้มากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 6 ติดตามตรวจสอบการดำเนินการจัดซื้อ - จัดจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับน้อย ดังนั้น องค์การ

บริหารส่วนตำบล ควรจะมีการปรับปรุง แก้ไข และหาแนวทางหรือวิธีการที่จะส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินการจัดซื้อ-จัดจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยนำมาเป็นข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้

1) ผลการวิจัย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินการจัดซื้อ-จัดจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงควรทำการวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการตรวจสอบการดำเนินการจัดซื้อ-จัดจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

2) ผลการวิจัย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดรองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดซื้อ-จัดจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงควรทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

3) จากแบบสอบถามปลายเปิด พบว่า ข้อเสนอแนะที่ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะมากที่สุดคือ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงควรทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง.(2542). การเผยแพร่ความรู้ทางการปกครองท้องถิ่น ฉบับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักบริหารราชการส่วนท้องถิ่น.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2550). รวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2530). มรดวัฒนธรรมและศาสนาหลังสร้างสรรค์ในชุมชนชนบท. กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- กิติมา ปรีดีดิถ. (2529). กระบวนการบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่อักษรบัณฑิต.
- จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการณ. (2527). การบริหารงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2525). การบริหารงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์.

- จินดานุช จันทรางกูล. (2552). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จุฑามาศ ศรีสิริพรพันธ์. (2548). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เดช กาญจนางกูร. (2527). การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจเชิงใหม่. คณะเศรษฐศาสตร์ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- ถวิล เกื้อกุลวงศ์. (2539). การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ วัฒนาพานิช.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- ทะนงศักดิ์ คุ่มไชนะ. (2540). หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธวัช มกรพงศ์. (2531). แนวคิดบางประการเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญกานต์ สะตังษ์. (2548). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- น้ำฝน สมศรีนวล. (2547). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานเขตพื้นที่อำเภอนางรอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์”. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). กลวิธีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- ประหยัด หงส์ทองคำ. (2527). การพัฒนาประเทศโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พนิดา ณะกมล. (2550). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- พฤษ หุ่จวิริยะวงศ์. (2549). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลเทพารักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พันจำเอนอรุณ ภูมิ. (2547). “ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดตราด”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิศมัย บุญเลิศ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการ”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2548.
- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. (2531). “การมีส่วนร่วมของประชาชน”. การพัฒนาชุมชน.ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์. 2531)
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดนิติบุคคลไทย.
- _____. (2525). นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- ภูมิธรรม เวชยชัย. (2527). “บทบาทขององค์การอาสาสมัครเอกชนในการสร้างสถาบันเกษตรกรเพื่อการพัฒนา ศึกษากรณีการสร้างกลุ่มธนาคารข้าว องค์การอนุเคราะห์เด็กเปรี๊ยะเทียบ”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : พิมพ์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุวัฒน์ วุฒิมณี. (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : ไทยอนุเคราะห์ไทย
- ราเมิล พัฒนมงคลเชฐ. (2549). “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วันรักษ์ มีมณีนาคิน. (2531). การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2535). การบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). จิตวิทยาสังคมทฤษฎีและปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่สุวีริยาสาส์น.
- สัมพันธ์ เตชะอธิก. (2531). ฝ่าฝันเพื่อหมู่บ้าน. กรุงเทพมหานคร : เอดิสัน.
- สมศักดิ์ สวัสดิ์มงคล. (2549). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองแก้ว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา

- สาโรช น้อยใจบุญ. (2545). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกรณีศึกษากองบ้านสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา”. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อคิน ระพีพัฒน์. (2527). บทบาทของวิชาสังคมศาสตร์กับการพัฒนาชนบท. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- (2527).การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรรณพ พงษ์วาท. (2530). การศึกษากับการเปลี่ยนแปลงสังคม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานนท์ อาภาภิรม. (2524). สังคมวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บำรุงนุกูลกิจ.
- อำนาจ อนันตชัย. (2526). การระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2533). การบริหารทักษะและการปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ สุขภาพใจ, 2533.
- อภิรัฐ จินาพร. (2544) “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารท้องถิ่น : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์กลางอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(รัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อมรรัตน์ ศิริกาญจนวงศ์. (2551). “การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานเทศบาลตำบลบรบืออำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่. (2552). “แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2553 – 2555)”. ร้อยเอ็ด : องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ใหญ่, 2552 (อัดสำเนา).